

MARINENS BIBLIOTEK

1765 - 3. JANUAR - 1965

Af
Kommandørkaptajn J. Teisen

KØBENHAVN

1965

MARINENS BIBLIOTEK RETTER EN TAK TIL TUBORG-
FONDET, HVIS STØTTE HAR MULIGGJORT UDSENDELSEN
AF DETTE JUBILÆUMSSKRIFT

BIBLIOTEKETS HISTORIE

Marinens Bibliotek kan den 3. januar 1965 fejre sit 200 års jubilæum. At et bibliotek måtte oprettes i 1765 skyldtes en vågnende forståelse af, at søofficerer måtte have større teoretisk viden for at kunne bestride deres erhverv.

De oprindelige krigsskibe var at opfatte som transportskibe for krigere. Søslag var en undtagelse – da var det blot landkrig, ud-kæmpet med skibsplanker som underlag. Op gennem tiderne var førerne først uddannet i landkrig, og søslag var nærkamp, helst med entring og kampen mand imod mand som slutfase.

Navigation og manøvrer udførtes af skippere og styrmænd, og først omkring 1700 fik søofficerer interesse i også at mestre dette felt. Der skulle dog gå op til 150 år før styrmændenes rolle var udspillet. Man forstod nu også, at praktiske erfaringer burde udnyttede ved skibbygningen, så nykonstruktioner blev fjendens skibe overlegne i fart, bestykning og manøvreedygtighed. Den i 1701 oprettede kadetskole var det første skridt i den rigtige retning, og undervisningen her fik gennem årene et forøget teoretisk indhold.

Skibbygningen på Holmen blev dengang ledet af søofficerer med »Fabrikmesteren« i spidsen. For ikke kun at basere deres uddannelse på studier i udlandet, indledtes i 1738 en foredragsrække for dertil udstukne søofficerer under ledelse af kaptajn Friederich Wegersløff og omhandlende konstruktion, mekanik og hydrostatik. Undervisningen suppleredes med studierejser til udlandet i indtil 4–6 år. I 1742 blev disse forelæsninger overtaget af professor ved Universitetet Christen Hee, der blev ansat som »lektor matheseos« ved Søetaten.

Elevantallet var til at begynde med 4, omkring 1800 ca. 9, hvortil af og til kom et antal officerer fra Ingeniør- og Artillerikorpset. Undervisningen fandt sted to gange om ugen kl. 10–13 og var parret med praktiske studier på skibsværfter, under professor Thune (1815–20) også på astronomisk observatorium. Forelæsningerne blev en fast tradition til langt ind i det 19. århundrede og anerkendte fabriksmestre, som Henrik Gerner i 1772–87, E. W. Stibolt 1788–96 og Hohlenberg 1796–1803 har deltaget som elever.

At de første år måske ikke gav særligt udbytte skyldes delvis, at kun få af de ikke særligt vel aflagte elever havde råd til at anskaffe lærebøger og derved komplettere undervisningen med selvstudium. Dette forhold søgte professor Hee derfor at afhjælpe, da han 19/12 1764 indsendte en ansøgning, videresendt til kongen med følgende ordlyd:

Stormægtigste Konge!
Allernaadigste Arve Herre.

Professor Hee haver anmeldt til Os hvorledes han haver befundet, at blandt de Officierer, som frequenterer de af ham holdende Prælektioner, og som virkelig haver Lyst til, af samme at profitere, ikkun er en eneste, som har havt Raad og Evne til at anskaffe sig nogen goed Bog, hvilket dog ville være nødvendigt paa det Officiererne paa eegen Haand kunde igennemlæse de Auctores som af ham ved hans Prælektioner bleve anførte at have grundigt skreven om de Materier hvorom der blev afhandlet.

I den henseende har han proponeret, at der allernaadigst maatte gives 300 Rd^r til et lidet Bibliotheques Anskaffelse, og siden 100 Rd^r aarlig til dets Vedligeholdelse og Completering, hvilket da for Officiererne skulle være til Public Brug, og de tillades at benytte sig deraf for Videnskaberne viedere at kunde cultivere.

Da det nu er vigtig at denne Proposition til Videnskabernes fremvæxt i Etaten, og til denne Indretnings nyttigere Befordring: Saa kunde Vi og ikke andet end allerunderdanigst recommendere denne Professor Hees Proposition og allerunderdanigst indstille, om Eders Majestæt allernaadigst ville tillade at nu for Haanden

Asserua adiafte

庚辰

Resolutio. Formataste. Corae.
Alternataste. Arre. Hec.

[illegible][illegible]

Friedrich B.

Rep. Provenzano

Professor Hee maatte af Søe Etatens Menage anviises 300 Rd^r til
slige goede Bøgers Indkiøb, og om saa siden aarligen maatte
destineres 100 Rd^r til sammes Vedligeholdelse og Completering.

Vi forbliver til Vor Død

Eders Kongelige Mayest^e

allerunderdanigste troepligtskyldigste Tienere

F. Hoppe C. de Fontenay A. A. Laurvig L. Rosenkrantz

C. O. R. Haxthausen C. Fleischer

Det Comb; Admiralitets og General Commissariats Collegium

d. 24de December 1764.

Nutidens langsommelige behandling af indkomne sager var
dengang et ukendt begreb. I Admiralitetets protokoller ser man
ansøgninger og andre henvendelser normalt besvaret på 1 à 2
dage, vel at mærke var besvarelsen underskrevet af samtlige
admiralitetsherrer, såvel den håndskrevne original som kopi. Her
går dog 14 dage, før svaret er underskrevet af Kongen med en
bevilling på en efter datidens forhold ikke ringe sum på 300 rigsdaler til førsteanskaffelser og 100 rdl. årlig. Svarets ordlyd er:

Allernaadigste Resolution

Vi agreerer allernaadigst denne allerunderdanigst Proponerede
Indretning med et liedet Bibliotheques anskaffelse til Nytte og
Brug for de Officierer som frequenterer Professor Hee's Prælektioner
til den Ende Vi og allernaadigst bevilge, at nu for Haanden
300 Rd^r til de mest fornødne Bøgers Indkiøb maa anviises, og
siden aarlig 100 Rd^r til sammes Completering og Vedligeholdelse
af Menagen gotgjøres. Skrevid paa Vort Slot Christiansborg udi
Vores Kongelige Residence Stad Kiøbenhavn den 3de Januarie
A^o 1765.

Friderich R.

At professor Hee har været hurtig til at reagere ved sine indkøb og derved til at grundlægge det daværende »Søe-Officers-Bibliotek« kan man vel gå ud fra, selv om de første 200 Rdl. først er indført i Marinens Hovedbog 15/1. Datoen 3. januar 1765 kan vel derfor bestemmes som bibliotekets fødselsdag.

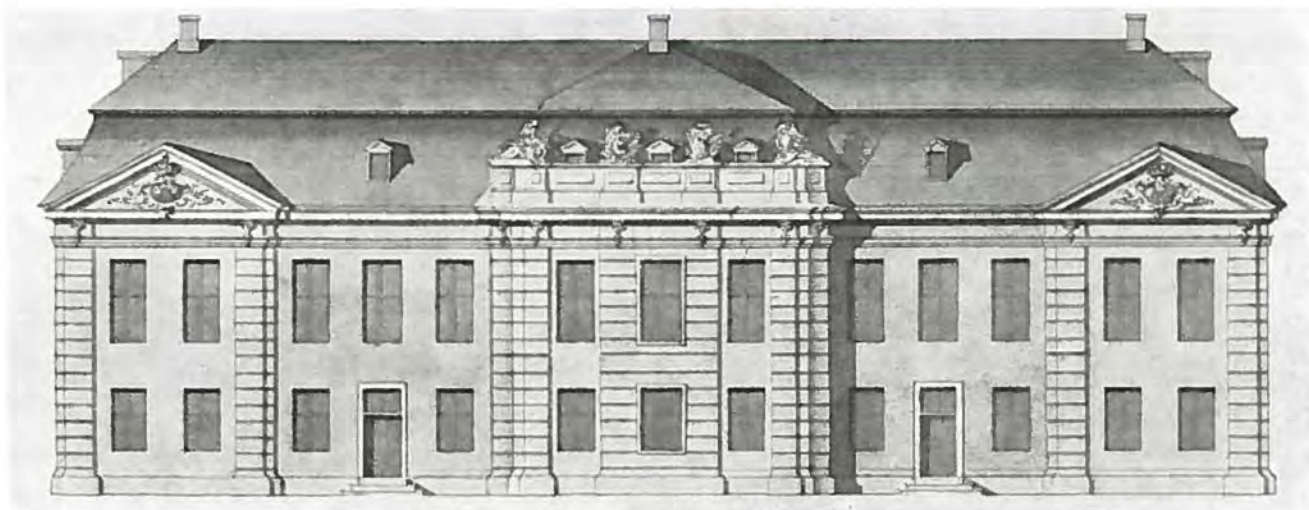
Gammelholm, set fra Storre Stræde. Til højre den i 1795 nedbrændte Admiralitetsbygning, i baggrunden Hovedmagasinets pavillon

Da forelæsningerne begyndte, var der ikke egnede lokaler dertil på Gammelholm, hvorfor Christian VI befalede, at der skulle anbringes en ekstra etage på Hovedmagasinets pavillon. Hovedmagasinet var bygget som en spids vinkel og lå langs med Holmens Kanal. Pavillonen, som lå i vinkelspidsen, var færdigbygget i 1740. Allerede i 1750 flyttedes forelæsningerne til Equipagemesterbygningen, der som pavillonen var bygget af den kendte arkitekt Philip de Lange, og da biblioteket blev oprettet i 1765 fik bøgerne deres plads her.

Da Christen Hee begyndte at skranke, fik han fra 1774 assistance af astronomen, professor Thomas Bugge. Professor Hee døde i 1782, og nu blev Bugge fast ansat som lektor matheseos med en årsgage på 500 Rdl. med den opgave at holde forelæsninger i »Vandbygningskunst«.

19/2 1801 blev forelæsningerne afbrudt af den engelske eskadres uvelkomne besøg og først atter taget op den 1/11. Fra foråret 1807 blev forelæsningsrækken igen afbrudt indtil professor Bugge d. 31/10 1814 fik ordre til at genoptage den. I mellemtiden havde »Commissionen for de videnskabeligt studerende Officierer« anmodet om at få ansat en bibliotekar, en opgave, der indtil da var bestridt af lektor matheseos. Da Admiralitets- og Commissariatskontoret i 1787 var flyttet ind i Equipagemesterbygningen, blev det en fuldmægtig derfra, H. C. Kilde, der skulle overtage bibliotekets bogsamling og »besørge Bøgenes Udlaan«, hvilket hverv han beholdt til han den 17/9 1815 fik sin afsked fra Admiralitetet. 15/1 1815 døde professor Bugge, og forelæsningerne blev overtaget af E. G. F. Thune, der 17/10 1815 blev lektor i matematik ved Universitetet – professor 1818. Kilde har formentlig passet biblioteket nogen tid efter sin afsked, idet Thune kvitterer for overtagelsen den 7/6 1816.

Foruden bogsamlingen havde bibliotekaren også en del instrumenter og modeller i regnskab, således blev en del modeller fra Modelkammeret beordret overgivet til biblioteket nogle få

Ekvipagemesterboligen på Gammelholm. Tegning af Philip de Lange

måneder efter Kilde var tiltrådt – han kvitterer for modtagelsen den 11/8 1810.

Det har formentlig ikke moret professoren ret meget at føre regnskab og udlåne bøger, og en nyordning har nok været påkrævet. I alt fald udstedes den 24/11 1822 en kgl. resolution med nye bestemmelser for »Commissionen for de studerende Søe-officierers Undervisning«. På grundlag heraf udgav kommissionen approberede bestemmelser for biblioteket, heri at udlånstiden er tirsdag og lørdag kl. 12–2.

Som første regnskabsfører tiltrådte krigskancellisekretær A. J. Ravn i henhold til skrivelse fra Admiralitetet:

I Medfor af Hs. Kongelige Majestæts allernaadigste Resolution dat. 24 hujus er nedsat en Commission, saavel til at styre Underviisningen for de studerende Søeofficierer og bedømme deres Fremgang, som for at det Bibliothek, der er anskaffet til Brug ved Studeringerne, kan være under god Omhu og Varetægt samt være visse Dage ugentlig i nogle Timer aabent til Adgang, ei allene for ommeldte Officierer, men enhver anden af Søs Etatens Officierer og Embedsmænd, der maatte attraae Oplysninger som ved Bøgerne kunde erfares eller veiledes til. Til Hiælp dermed samt Regnskabsvæsenet, det fornødne Katalogs Forfærdigelse og Vedligeholdelse, Udlaan af Bøgerne for saavidt det bør skee overalt til at varetage det Indretningen ellers foranlediger, har Hs. Majestæt tilladt at en kyndig Mand maa anvises Commissionen, og loves et aarligt Honorarium af 100 Rbdr. Sølv for hans Forretninger derved. Collegium har derefter udseet Hrr. Secretairen til denne Tieneste han da pligtmæssig haver at opfylde og om hvis Beskaffenhed Commissionen, som De har at melde Dem hos, nærmere giver Dem fornøden Underretning.

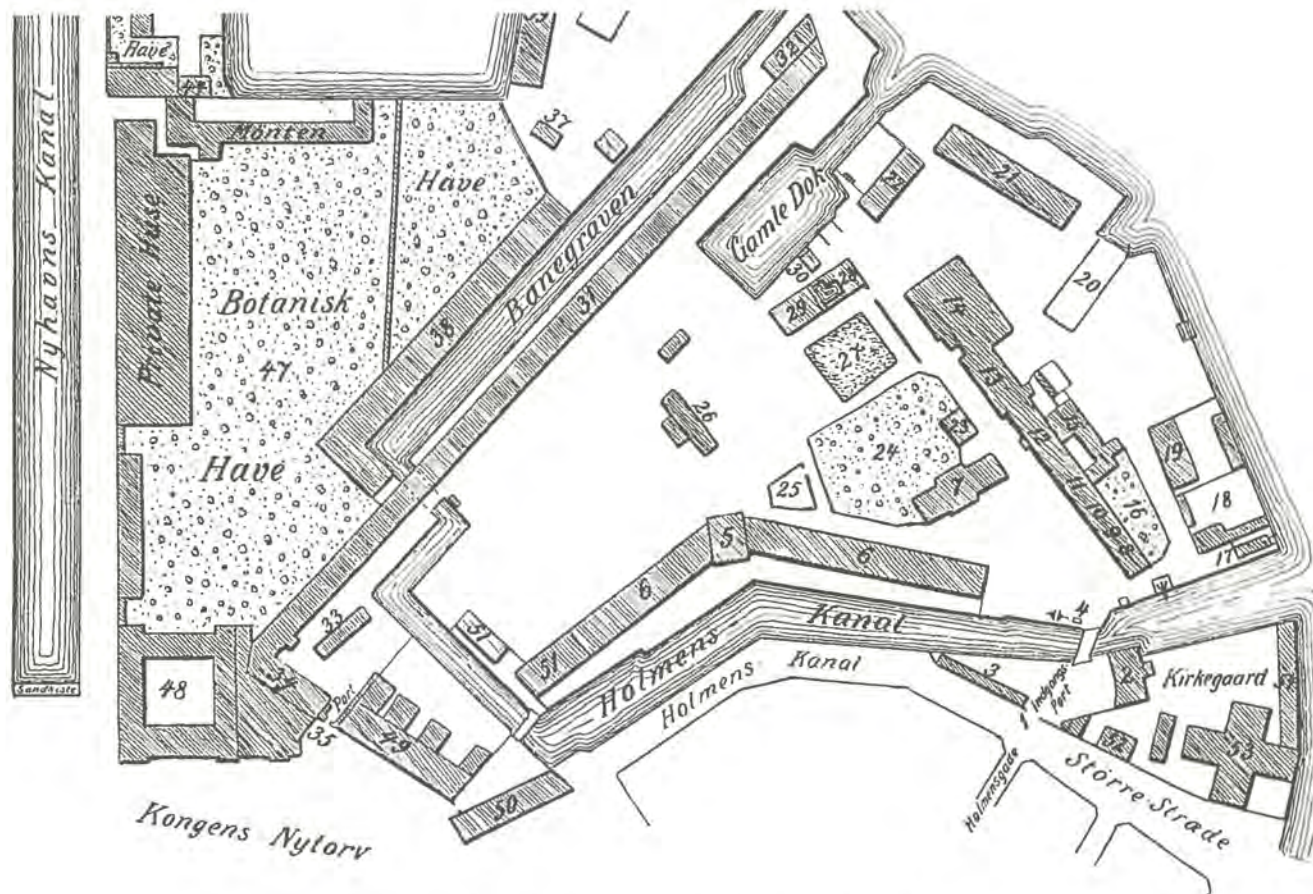
Admiralitets og Commissariats Collegium,

den 26. Novbr. 1822.

sign.

Steen Bille. H. Holsten. Grove. Rothe.

Han og de følgende regnskabsførere var som Kilde fuldmægtige i Arkivkontoret. Fra 1842 ændredes titlen til bibliotekar. I

Plan af Gammelholm. 5: Pavillonen. 6: Hovedmagasinet. 7: Ekvipagemesterbygningen. 52: Søkortarkivet (1829 - 1874). 53: Holmens Kirke.

1851 foreslog direktøren for Søkortarkivet, kontreadmiral (vice-admiral i 1852) C. C. Zartmann en udvidelse af Søkortarkivets daværende bygning, der lå ved Holmens Kirke. I forbindelse hermed skulle der gøres plads til Marinens Bibliotek, der så skulle forenes med arkivets bogsamling. Denne ordning blev ført ud i livet i 1853, kort efter at den nye direktør, kaptajnløjtnant H. P. Rothe var tiltrådt, og samtidig blev kommissionen nedlagt og biblioteket underlagt direktøren. Biblioteket har vist fyldt mere, end forslagsstilleren havde tænkt sig, da det med det særligt indrettede læseværelse fyldte det meste af den ved nybygningen indvundne plads. Det skal tilføjes, at udvidelsen var betalt af Søkortarkivets egne midler. Bibliotekaren, fuldmægtig Bjerager fulgte med og gjorde tjeneste ved Søkortarkivet, til han i 1844 blev kontrollør i Assistentshuset, der dengang sorterede under Søetaten.

I forbindelse med at Marinen fraflyttede Gammelholm, måtte man også se sig om efter en ny plads til Søkortarkivet, der iøvrigt led under pladsmangel. Mange planer blev drøftet, til man til sidst fandt frem til at rejse en nybygning, fælles for Søkortarkivet og Meteorologisk Institut, ved Nordre Toldbod, den bygning, hvor Søkortarkivet stadig har til huse. Bygningen var klar til indflytning 1874 og biblioteket fik gode forhold, også her med et særligt læseværelse, som dog på grund af pladsforholdene blev inddraget i 1889. I 1891 ophørte underlæggelsesforholdet til Søkortarkivet for en del af biblioteket. Biblioteket blev delt i to afdelinger, hvoraf 2. afdeling, indeholdende hovedsageligt bøger af nautisk natur samt den arktiske litteratur, forblev på Søkortarkivet, 1. afdeling flyttedes til lokaler nedenunder Søofficersforeningens i Odd-Fellow-Palæet i Bredgade. Iflg. »Reglement for Marinens Bibliotek« af 11/4 1891 skulle bibliotekaren udnævnes af Søofficersforeningens bestyrelse, og det blev kaptajn Sigurd Bojesen. Kort før, i 1890 havde den daværende regnskabsfører, J. T. E. Sengeløv fået ny titel, bibliotekarassistent, i 1891 ændret til biblioteksassistent. Sengeløv, der samtidig var 1. tegner

Sokortarkivets bygning 1829 – 1874 og Hovedvagten (se planen pag. 13). Fri gengivelse af tegninger fra ca. 1860
(»Før og Nu« 1916 og 1917)

ved arkivet, virkede det første år ved begge afdelinger og gik tilbage til Søkortarkivet, da man 31/3 1892 foretog den ændring vedrørende 1. afdeling, at bibliotekaren nu skulle udnævnes af Marineministeriet. Bojesen fik derfor kun en kort virkeperiode, idet han blev afløst af kaptajn J. S. Hohlenberg. Herefter har der til stadighed været en søofficer som bibliotekar med assistance af en fuldmægtig fra Admiralitetet, fra 1929 til 1957 af en afskediget dæksofficer. Søofficersforeningens hyggelige lokaler i byens midte var rammen om et klubliv efter engelsk mønster, hvor aktive og afskedigede søofficerer mødtes, og her fandtes bibliotekets læseværelse med boglister og den sidst anskaffede faglitteratur fremlagt. Søofficererne var flittige lånere, man havde bedre tid til studier dengang, noget de senere års forcerede arbejdstempo ikke tillader i samme grad.

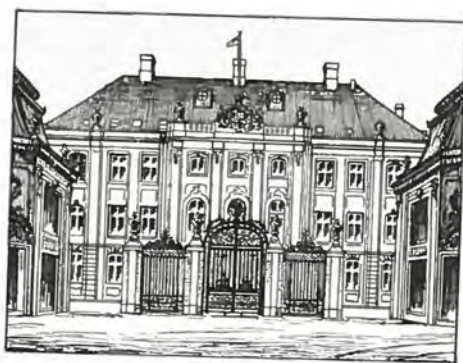
I 1904 blev »Kommissionen af 25. maj 1904 til ordning af Marinens Biblioteker« nedsat. Ved en henvendelse til Københavns Brandvæsen fik kommissionen en for bibliotekets placering ret nedslående dom: Biblioteksværelserne var forsynet med kakkelovne, og i kælderen nedenunder var anbragt en kedel. Gulvet over kedlen var så tyndslidt, at en kedelekspllosion med påfølgende brand ville ødelægge biblioteket uden mulighed for at redde »de uerstattelige sager«. 2. afdelings placering i Søkortarkivet fik en lignende fordømmelse, og det blev anbefalet at installere biblioteket i en isoleret, brandsikker bygning med centralvarme.

Det skulle dog tage nogle år, før nye lokaler til biblioteket blev fundet, og i mellemtiden var pladsforholdene på Søkortarkivet nok blevet ringere, for 1/9 1923 gav Marineministeriet ved en skrivelse ordre til, at den arktiske litteratur skulle overflyttes til 1. afdeling, en allerede dengang meget omfattende samling. Et nyt reglement i 1923 ændrede åbningstiderne til om vinteren hver søgnedag kl. 10-11, om sommeren kun to gange om ugen.

I 1931 fik det sin foreløbig endelige placering i Overgaden o. Vandet i det gamle Søkvæsthus. Lokalerne havde indtil kort før

Sokortarkivet ved Nordre Toldbod

Odd-Fellow-Palæet. I den lille skitses venstre side ses den indgang, der benyttedes til Mari-
nens Bibliotek

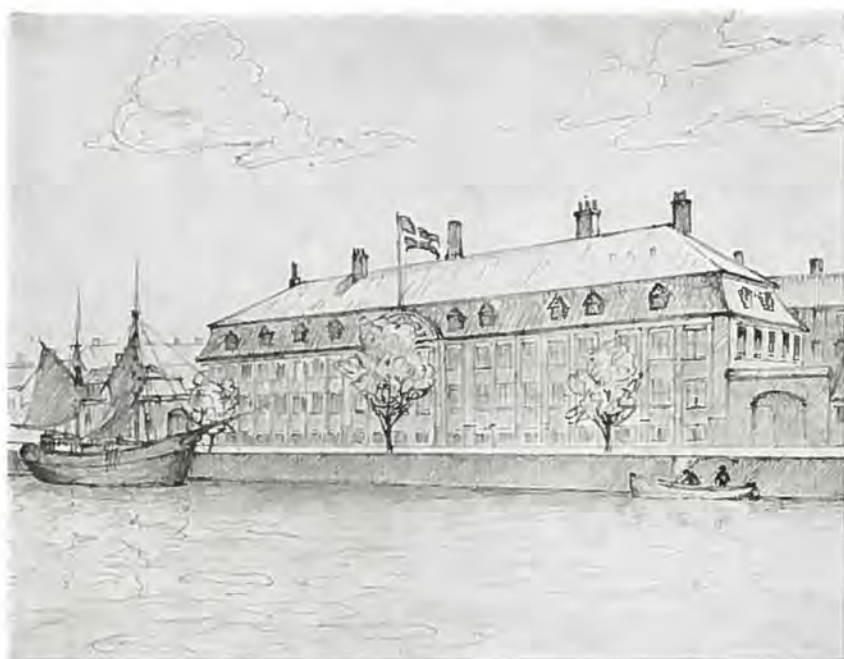
været beboet af næstkommanderende på Dæksofficerselevskolen, hvilken skole blev nedlagt året efter. På samme tid blev 2. afdeling nedlagt, og Søkortarkivet beholdt nu kun en mindre samling bøger, nødvendige for det daglige arbejde, som grundlag for dets håndbogssamling.

Lokalerne var ikke helt i overensstemmelse med de af Brandvæsenet opstillede fordringer – nok var der centralvarme, men brandsikkert kan det ikke kaldes. Selv om det er fredet i klasse A, er det ingen garanti mod brand. Der blev nok under 2. Verdenskrig indrettet to små boksrums i kælderen, men de var ikke meget større end til at rumme manuskriptsamlingen, og de uerstattelige bøger måtte derfor forblive i de brandfarlige lokaler. Under en stor restaurering af hele Søkvæsthuset blev et af kælderlokalerne i 1961 ombygget, så de ældste og værdifuldeste af bøgerne nu er brandsikret.

Bogmassen, som oprindelig havde indskrænket sig til lærebøger i vandbygningskunst, matematik, fysik etc. var i det 19. århundrede udvidet til at omfatte taktik, strategi, marinepolitik, og ikke mindst søkrigshistorie, og biblioteket var således et maritimt specialbibliotek. Da det Kongelige Bibliotek trængte til aflastning, blev der truffet aftale med de militære hovedbiblioteker om, at de skulle »repræsentere« på deres områder i lighed med andre videnskabelige Biblioteker (Universitetsbibliotekerne, Teknisk Bibliotek m. fl.), og de står nu til ansvar overfor Rigsbibliotekaren, selv om de stadig sorterer under Forsvarsministeriet, de respektive værnskommandoer.

Samtidig hermed måtte man forpligte sig til at gøre bibliotekerne offentlig tilgængelige på samme måde som de andre videnskabelige biblioteker, kun har man betinget sig, at bøger, der er udstationerede i håndbibliotekerne ved Søværnets tekniske institutioner, kun udlånes med særlig tilladelse herfra, og at studieønsker fra værnenes personel normalt kommer i første række fremfor de civile låneres. Som en naturlig følge af denne ordning er

læserkredsen blevet udvidet, dels ved direkte udlån, dels ved et samarbejde med folkebibliotekerne, hvorved bibliotekets bøger sendes til biblioteker i alle egne af landet. I 1931 fik biblioteket atter eget læseværelse, som dog blev afgivet i 1942 og erstattet med et værelse i Søofficersforeningen, der samme år flyttede ind i etagen ovenover biblioteket; men da søofficererne nu er i mindretal blandt læserne, og da læseværelset kun er til rådighed for de til Søofficersforeningen adgangsberettigede, d.v.s. medlemmer, har den konstante stigning af civile lånere gjort et læseværelse i umiddelbar tilknytning til biblioteket mere og mere nødvendigt. Godt er det ikke, at lånere er henvist til praktisk talt at sidde mellem reolerne.

Søkvæsthuset på Christianshavn

BIBLIOTEKETS LEDELSE OG PERSONALE

I årene 1765–1853 var bibliotekets hovedopgave at have den nødvendige litteratur til »de studerende søofficerer« og bibliotekarere eller regnskabsførere havde ansvaret overfor ledelsen af undervisningen. Efter det i 1853 var slået sammen med Søkortarkivets bibliotek, var det underlagt arkivets direktør:

1853–1889: H. P. Rothe

1889–1891: C. F. Wandel

Fra 1891 har en søofficer været bibliotekar:

1891–1892: kaptajn Sigurd Bojesen (f. 1842, † 1899)

1892–1913: kaptajn Johannes Søbøtger Hohlenberg (f. 1833, † 1899)

1913–1922: kommandør Oscar F. W. Schwanenflügel (f. 1848, † 1922)

1922–1929: kaptajn Carl Georg Harald v. Hedemann (f. 1865, † 1944)

1929–1948: kommandørkaptajn Henning A. Ø. Bistrup (f. 1879, † 1948)

1948–1963: kommandørkaptajn Henning Frisch Kiær (f. 1893)

1963– : kommandørkaptajn Jørgen Teisen (f. 1907)

De daglige ledere til 1891:

1765–1782: professor Chr. Hee

1782–1807: (1810?): professor Th. Bugge

1810–1816: justitsråd H. Chr. Kilde

1816–1822: professor E. G. F. Thune

1822–1824: krigskancellisekretær A. I. Ravn

1824–1827: krigskancellisekretær N. Halkiær
1827–1830: krigskancellisekretær Chr. A. Lassen
1830–1841: krigsassessor D. Chr. le Maire
1842–1844: krigsassessor M. Chr. Bjerager
1844–1848: krigsassessor H. Chr. Hansgaard
1848–1850: etatsråd Th. Chr. Tillge
1850–1883: krigsassessor U. A. Rung
1883–1891: l. tegner J. Th. E. Sengeløv

Medarbejdere efter 1892: (Sengeløv virkede til 1892):

1892–1896: synes stillingen at have stået åben
1896–1929: Fuldmægtig S. V. Hansen
1929–1936: Artillerimester S. J. Th. Bugge
1936–1945: Oversøminemester, løjtnant Chr. B. Thostrup
1945–1957: Materielmester Fr. M. Bjørkelund

Fra 1945 har der været ansat een, fra 1957 to damer med kontoruddannelse, ikke med forudgående bibliotekskendskab. Fra 1945 har desuden været ansat en kontorbetjent, der foruden budtjeneste har været virksom medarbejder i det daglige arbejde. Disse medarbejderes aldrig svigtende interesse og gode arbejde har høstet mange anerkendende ord såvel fra lånere som fra de biblioteker og institutioner, der har søgt oplysninger eller litteratur.

Ved bibliotekets 2. afdeling virkede Sengeløv til 1903, derefter Søkortarkivets regnskabsfører P. H. Bjørn til 1911 og arkivarerne W. Lynge 1911–1923 og H. P. Simonsen til dets endelige afvikling i 1931.

Bibliotekarere

Christian Hee, f. 5/4 1712. Studeret matematik og mekanik i Kbh. og Tyskland, vandbygning i Holland, Frankrig, England og Italien. Lektor matheseos ved Søetatens 1742. Professor i mate-

matik ved Universitetet 1759. Magistergrad 1761. På hans initiativ oprettedes Marinens Bibliotek og han var dets første bibliotekar. Justitsråd 1774. Død i Odense 12/1 1781.

Thomas Bugge, f. 12/10 1740. Cand theol 1759. Studerede matematik og astronomi. Var 1765–72 arveprins Frederiks lærer i matematik. Udgav 1774 tabelværk i samarbejde med professor Lous (ansat ved Søkortarkivet). Astronom og i 1777 professor i Astronomi. Assisterede fra 1774 professor Hee ved forelæsninger i Søetaten, overtog disse helt i 1777, ansat som lektor matheseos 12/2 1782 med en gage på 500 Rdl. årlig. Justitsråd 1784. Etatsråd 1810. Død 15/1 1815.

Erasmus Georg Fog Thune, f. 7/6 1784. Cand theol. 1808. Studerede matematik og astronomi i Tyskland. Dr. phil. 1815. 17/10 1815 lektor i matematik ved Universitetet, havde da tidligere på året overtaget forelæsningerne efter Thomas Bugge. Ansat som lektor matheseos 19/12 1815. Bibliotekar 7/6 1816 til 26/11 1822. Ekstraordinær professor i matematik 1818. Bestyrer af Universitetets astronomiske Observatorium 1823. Død i Kbh. 11/4 1829.

Henrik Christian Kilde. Fuldmægtig i Admiralitetets bogholder- og depechekontor 5/2 1786, Archivarius (chef for Arkivkontoret) 5/2 1796. Overkrigskommissær 13/4 1798. Blev 7/6 1810 beordret til at overtage bibliotekets bogsamling og »besørge Bøgenes Udlån«. Justitsråd 31/7 1815, afsked 17/9 s. å., fortsatte som bibliotekar til 7/6 1816. Død 15/4 1835, 80 år gammel.

Andreas Irinius Ravn, f. 26/8 1783. Kopist i Holmens kontorer 31/1 1800. Fuldmægtig ved Ekvipagekontoret 26/3 1811 og i Admiralitetets Arkivkontor 9/12 1812. Krigskancellisekretær 27/5 1814. Bibliotekar fra 26/11 1822. Død 3/2 1824.

Nicolai Halkiær, Kopist i Admiralitetet 1/5 1809, fuldmægtig 24/3 1813, krigskancellisekretær 22/5 1814, ansat som regnskabsfører ved biblioteket 24/5 1824, kontorchef og overkrigskommissær 19/6 1827, afgik som regnskabsfører 5/7 s.å. Justitsråd 1/11 1828, afsked 1/4 1841. Død i Kbh. 15/3 1852.

Christian Augustinus Lassen, exam. jur. Fuldmægtig i Admiralitetet 14/8 1814, krigskancellisekretær 3/2 1827, ansat som regnskabsfører 5/7 s. å. til 30/9 1830. Krigsassessor 1/11 1828, overkrigskommissær 4/5 1833, kontorchef og admiralitetssekretær 27/7 1834, justitsråd 19/2 1836, død i Kbh. 1/3 1836, 45 år gammel.

David Christian le Maire, kopist i Admiralitetet 10/10 1811, fuldmægtig 27/8 1820, krigskancellisekretær 3/2 1827, krigsassessor 1/11 1828, ansat som regnskabsfører ved biblioteket fra 1/10 1830 til sin afsked fra Admiralitetet 1/4 1841. Død 24/7 1843. Under hans ansættelse i 1837 blev det første trykte katalog udgivet.

Michael Christian Bjerager, f. 24/12 1797. Exam. jur. Kopist i Admiralitetet 27/8 1820, krigsassessor 19/10 1833, fuldmægtig i Bogholder-, Archiv- og Depechekontoret 1/4 1841. Bibliotekar 25/1 1842. Kontrollør i Assistentshuset 1/7 1844 og samtidig afgået som bibliotekar. Overkrigskommissær 1/1 1856. Afsked 11/1 1865. Død i Kbh. 30/3 1870.

Hartvig Christian Hansgaard, f. 21/4 1790 kopist i Admiralitetet, kgl. udnævnt 14/1 1821, fuldmægtig 3/2 1822, krigskancellisekretær 3/2 1827, krigsassessor 1/11 1828, kar. underrevisor 8/3 1841, bibliotekar 1/7 1844, krigsråd 28/6 1845, kontorchef og revisor i Marineministeriets 4. afdeling, revisionskontoret 21/4 1848 og afgik samtidig som bibliotekar. Justitsråd 10/2 1851. Død i sit embede 3/2 1855.

Thomas Christian Tillge, f. 7/1 1787. Exam. jur. Kopist i Admiralitetet, fuldmægtig i Equiperings-revisionskontoret 24/3 1813 (senere i Kommissariatskontoret), krigskancellisekretær 22/5 1814, krigsassessor 1/11 1828, kontorchef i Bogholder-, Archiv- og Depechekontoret og overkrigskommissær 4/7 1830, justitsråd 19/10 1833, afsked med titel af statsråd 21/4 1848, overtog samme dag hvervet som regnskabsfører for biblioteket til 17/10 1850. Død i Kbh. 1/6 1855.

Ulrich Adolph Rung, f. 21/10 1797. Cand. jur. Volontør i Admi-

ralitetet. Konstitueret fuldmægtig i Admiralitetets Commissariatskontor 1/1 1842, fast ansat 1/1 1846 (fra 1848 i Marineministeriet). Regnskabsfører ved biblioteket 17/10 1850. Krigsassessor 6/10 1852. Ansat ved Søkortarkivet 1853, da biblioteket flyttedes dertil, og nu ansat som bibliotekar. Overkrigskommissær 6/10 1860, afsked 21/12 1875. Forblev som bibliotekar til sin død. Død på Frederiksberg 26/1 1883.

Julius Theodor Emil Sengeløv, f. 10/2 1832. Ansat som tegner ved Søkortarkivet 1/1 1847, 1. tegner 1/4 1856. 8/2 1883 samtidig regnskabsfører ved biblioteket. Da det i 1891 blev delt og 1. afdeling flyttet til Odd-Fellow-Palæet, fortsatte han som biblioteksassistent ved denne i et år samtidig med sin ansættelse ved Søkortarkivet og bibliotekets 2. afdeling, hvor han var biblioteksassistent til sin død. Afsked fra Søkortarkivet 1898. Død 25/10 1903.

Sofus Vilhelm Hansen, f. 30/9 1866. Assistent i Kommissariats- og Bogholderkontoret 15/1 1892. Biblioteksassistent 1/7 1896 og underbibliotekar i 1921. Fuldmægtig 1/4 1906, ekspeditionssekretær 1/4 1908, kontorchef i afdelingen på Holmen, det senere Lønnings- og Revisionskontor 1/10 1929, afgik samtidig fra biblioteket. Afsked 1/10 1936. Død 18/5 1945.

Sophus Johan Thorvald Bugge, f. 7/12 1868. Underofficer 17/9 1889, Artillerimester II 1/2 1923, afsked 7/12 1928, i reserven og samtidig ansat som medhjælper ved biblioteket 1/4 1929. Død 14/6 1936.

Christian Bendix Thostrup, f. 14/4 1876, underofficer 1/10 1896, løjtnant 27/6 1917, oversøminemester 1/1 1923, afsked 1/6 1932. Ansat som medhjælper ved biblioteket 1/11 1936. Død 27/2 1945.

Frants Marius Bjørkelund, f. 7/5 1883, underofficer 24/9 1904, artillerimester III 1/2 1923, afsked som materielmester II 31/5 1945, ansat som underbibliotekar 1/6 samme år. Afsked 30/9 1957.

Vedrørende data for de fra 1891, som bibliotekarere ansatte søofficerer henvises til Topsøe-Jensen og Marquard: Søetatens

officerer 1660–1932. De første bibliotekarer har formentlig alle sat *deres* præg på biblioteket, men hvilket er i dag svært at se, hvorfor her kun skal omtales de to sidste.

Kommandørkaptajn Bistrup. Hans store grønlandsinteresse, der har sin grund dels i hans afstamning, dels fra hans deltagelse i ekspeditioner til vor fjerne ø, gav sig udslag i, at den fra arven efter kaptajn C. O. E. Normann grundlagte grønlandssamling blev yderligere forøget og bragt i mønsterværdig orden. Det katalog, der forelå ved hans tiltræden, var fra 1891 og ordnet efter emne. Han gjorde et meget fortjenstfuldt arbejde ved at udarbejde et nyt katalog, der blev udgivet i 1933. Det er stadig grundlaget for bibliotekets ordning og kartotek, da dets fortrinlige, saglige inddeling stadig kan benyttes, blot med de ændringer, udviklingen har krævet, f. eks. er grupper for missiler og atom-U-både kommet til. Selv om andre biblioteker i dag er gået over til den moderne decimalklassificering, klarer biblioteket sig godt med det gamle system, og lånerne har altid hurtigt fundet sig til rette.

Kommandørkaptajn Kiær sprang til ved sin forgængers død. Han så snart, at bøgernes opstilling, som Bistrup havde ordnet efter ordre fra bibliotekskommissionen, var uhensigtsmæssig. Bøgerne, der var ordnet alfabetisk efter forfatternavn, blev opstillet efter emner og er nu let tilgængelige. Lånerne kan klare sig uden megen støtte fra bibliotekets fåtallige personale.

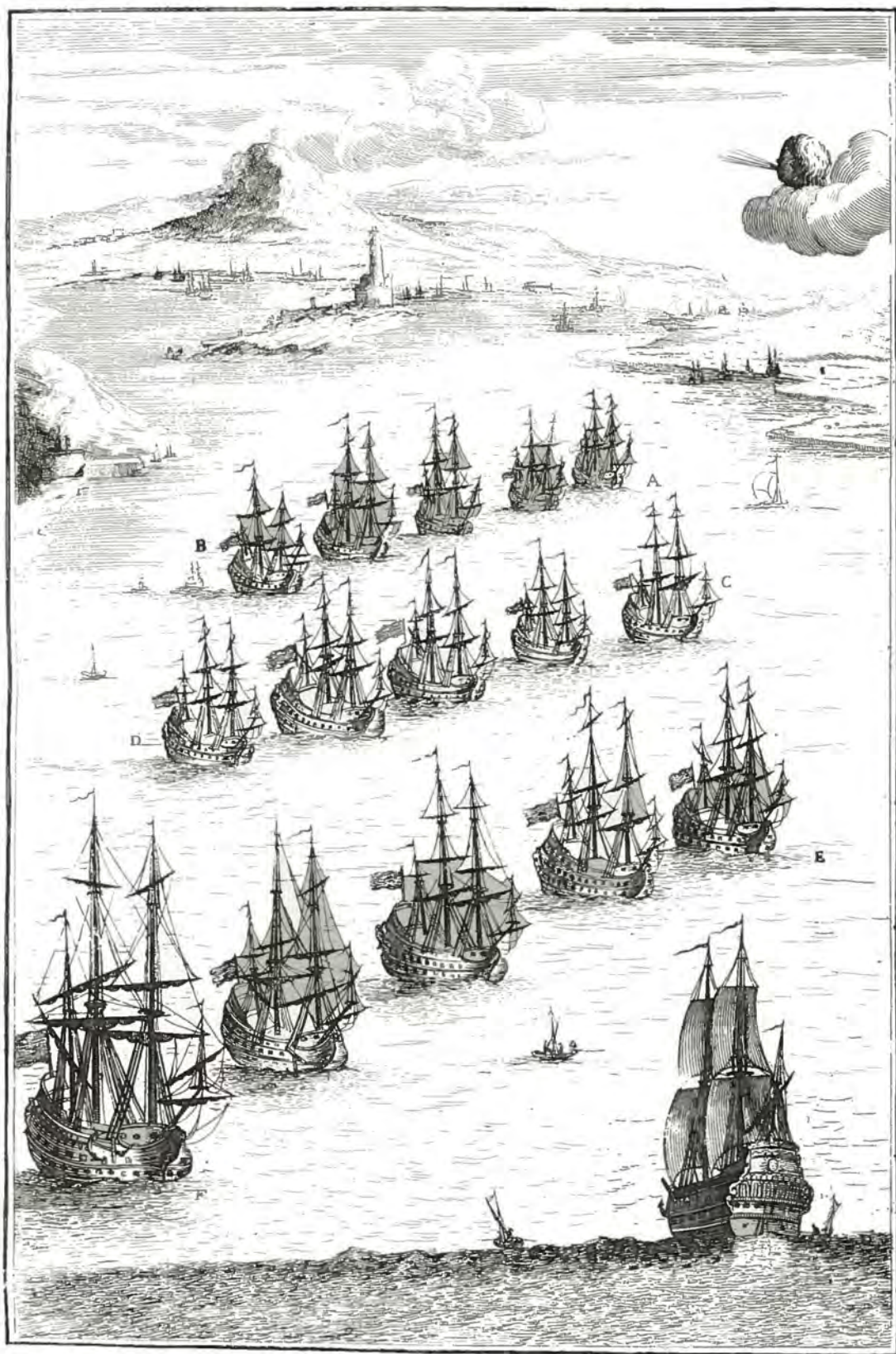
Biblioteket blev bedre kendt i Kiærs tid. Han havde blikket rettet udefter, hjalp bl. a. den norske kadetskole med et ret stort antal doubletter. Hans retningslinie var, at bøger skal findes i det bibliotek, hvor lånerne søger dem, og da Flyvevåbnet blev oprettet afgav han størstedelen af flyvelitteraturen dertil, ca. 1000 bøger. I hans tid indgik biblioteket i rækken af videnskabelige biblioteker, der samarbejder efter rigsbibliotekarens retningslinier, og på bibliotekets initiativ blev et samarbejde med andre specialbiblioteker aftalt, således at de forskellige emner af maritim art fordeltes. Et godt samarbejde med institutioner af tilsvarende

interesser som vort blev ligeledes bragt i stand, her kan nævnes de to andre værnslbiblioteker, Orlogsmuseet, Kronborgmuseet, Ark-tisk Institut og Søfartens Bibliotek.

Et andet felt blev opdyrket. Vågnende interesse for søkrigs-historie og personalhistorie gav en række forespørgsler, der kræ-vede historiske studier og også krævede besøg på Rigsarkivet. Marinens arkiver lå for en stor del der, jomfrueligt uberørte, og Kiær fandt det som sin opgave at få bund i denne historiske guld-grube. Søværnskommandoen blev interesseret i denne opgaves løsning, og som hjælper blev den nuværende bibliotekar tilkom-manderet i 1958. Ved Kiærs afgang var der blevet så megen for-ståelse for arbejdet, at der oprettedes en krigshistorisk afdeling, som påtager sig de større opgaver, mens mindre spørgsmål stadig be-svares fra biblioteket i lighed med den videnskabelige hjælp, der normalt påregnes fra videnskabelige biblioteker.

Også bibliotekets medarbejdere har vist selvstændigt initiativ, således løjtnant Thostrup, der lagde et stort arbejde i en samling af udklip fra aviser og tidsskrifter, der sammen med tidsskrift-kartoteket er et værdifuldt supplement til bøgerne. Samtidig må nævnes, at materielmester II Vilhelm Johan Carl Petersen under 2. Verdenskrig på eget initiativ var begyndt udarbejdelse af kar-totekskort over samtlige Søværnets skibe fra det 15. århundrede til dato. For at fuldføre arbejdet blev han knyttet til biblioteket i årene 1950-1957. Kartoteket har allerede været til gavn for et stort antal forskere.

Planche fra den først udkomne evolutionsbog; P. Hoste: *L'art des armées navales ou traité des évolutions navales*. Lyon 1697. Hoste var jesuiterpater og havde sejlet 12 år som skibsskretær i den franske marine. I biblioteket findes en dansk oversættelse fra 1743 og en russisk fra 1764

DE I BIBLIOTEKETS HISTORIE OMTALTE BYGNINGER

1. Hovedmagasinet på Gammelholm

Hovedmagasinet blev bygget under Overkrigssekretær, greve Danneskiold-Samsøes ægide, og bygmester var Philip de Lange. Hovedmagasinet bestod af to fløje 180 alen lange, som mødtes i en stump vinkel, idet de lå langs østsiden af Holmens kanal. I vinkelspidsen lå pavillonen. Arbejdet begyndtes i 1737 og først i en skrivelse af 4/3 1738 omtales pavillonen. I begyndelsen af 1740 var nordfløjen færdigbygget og senere samme år fulgte pavillonen efter, hvorimod sydfløjen først meldtes færdig i 1753.

Da kaptajn Wegersløff i 1738 begyndte sine forelæsninger, og der ikke var egnede lokaler til disse på Gammelholm, gav det anledningen til ændringer i de oprindelige planer for pavillonen. Man indstillede, at der blev givet plads til undervisningslokaler ved at forøge antallet af stokværk fra to til tre og fik bevilget det dertil nødvendige beløb, 2000 Rdl. Danneskiold fik derefter den pragtsyge kong Chr. VII til yderligere at bevilge 1000 Rdl. til et spir.

Det nederste stokværk skulle indrettes til Søe-Etatens arkiver, hvorfor denne etage blev dækket af hvælvinger, på øverste stokværk opbevaredes modelsamlingen og i midterste var bl. a. undervisningslokalerne (undervisningen blev flyttet derfra i 1750, altså før bibliotekets oprettelse). I spiret var anbragt en klokke, der ringede Holmens arbejdere til og fra arbejde.

Ved den store brand 5.-7. juni 1795 brændte sydfløjen, pavillonen delvis, og af nordfløjen reddedes kun den ene ende. Pavillonen blev genopført i 1796 og atter benyttet til arkiv og modelsamling, resterne af nordfløjen blev i 1839 afgivet til Det Kgl.

Teater, der her indrettede malerværksted m. v. Forbindelsen med teatret var en gangbro, der førte over kanalen. Ved Gammelholms fraflytning blev pavillonen overtaget til lokaler for Studenterforeningen den 17/4 1863 efter at være ombygget både indvendig og udvendig, så den opstod i en hel ny skikkelse. Studenterne havde deres højborg her til oktober 1910, og bygningen blev umiddelbart efter nedrevet for at give plads for forsikringsselskabet »Hafnia«s nye bygning, hvis grundsten allerede blev lagt 27/11 samme år.

2. Ekvipagemesterbygningen på Gammelholm

Ligesom hovedmagasinet blev denne bygning bygget af Philip de Lange og er anset for at være hans ypperste værk. Den lå lige indenfor porten ved Holmens kirke og var noget af det første, der faldt een i øjnene, når man betrådte Gammelholms enemærker. Den var oprindelig planlagt som Søcadet-Academi, hvilket fremgår af hans plan af 1745, udført efter ordre fra grev Danneskiold-Samsøe. Mens den var under udførelse, ændredes planerne – 1747 – og det bestemtes, at denne ene fløj skulle indrettes til bolig for Overekvipagemesteren, dengang kaptajn M. J. Herbst, resten bl. a. til kontorer for værftets embedsmænd og betjente. Det resulterede i en del ændringer i det indre, men den statelige bygnings ydre bibeholdtes. Kadetterne måtte blive i det gamle operahus i Bredgade (nu Sø- og Handelsretten).

I midterbygningens 1. etage indrettedes kontorer for konstruktionskommissionen og undervisningslokaler for »de studerende Søofficierer« og her fik de første biblioteksbøger deres plads i 1765.

I 1787 blev Admiralitets- og Commisariatskontoret flyttet til denne bygning og året efter flyttede ekvipagemesteren ud. Branden i 1795 lader til at være gået ret skånsomt frem mod den smukke bygning – formentlig er biblioteksbøgerne ligesom Søetatens arkiver blevet fjernet i huj og hast, så det har nok ikke været et ringe arbejde af få samling på dem igen. Admiralitetsbygningen

var blevet flammernes bytte, hvorfor Admiralitetet flyttede ind her.

Bygningen blev revet ned i 1865, da Gammelholm blev evakueret af Søetaten.

3. Søkortarkivet I

Søkortarkivet, der var oprettet 1784, havde holdt til under ret snævre lokaleforhold. Arbejdets vækst gjorde, at man måtte se sig om efter et egnet sted, så en nybygning blev rejst i 1829. Bygningen var ikke særlig smuk og stak af mod sine omgivelser. Den lå mellem Holmens kirke, overfor den daværende Skvaldergade og lige ved porten, der førte ind til Hovedvagten. I 1853 flyttede biblioteket ind i de ny lokaler, der blev indrettet ved en udvidelse af bygningen. I 1874 flyttede Søkortarkivet til sin nye bygning ved Nordre Toldbod og den gamle bygning blev kort efter nedrevet.

4. Søkortarkivet II.

Bygningen blev opført 1874 efter tegning af arkitekt Vilhelm Petersen og indrettet til brug for Søkortarkivet og Meteorologisk Institut. Søkortarkivets virksomhed har været under stadig udvidelse, og det er ikke alene biblioteket, der har måttet give plads – som nævnt ved, at 1. afdeling flyttede ud i 1891 og 2. afdeling i henholdsvis 1923 og 1931. Meteorologisk Institut, der selv trængte til udvidelse, flyttede 1/11 1949 ud til sin nye bygning i Charlottenlund. Nogle år før havde Meteorologisk Institut lejet sig ind i den bygning på Esplanaden (Toldbodvej), hvor Posthuset findes. Kun denne afdeling blev tilbage, da instituttet flyttede, så Søkortarkivet nu disponerer over hele sin bygning.

5. Odd-Fellow-Palæet

Blev i 1751–55 bygget til gehejmråd, greve Christian August von Berckentin af arkitekt Johan Gottfried Rosenberg og gik i arv

til hans datter Louise, gift v. Plessen, i 1758. Fra 1761 blev det udlejet til greve Heinrich Carl Schimmelmann, der købte palæet i 1763. Palæet blev i slægtens eje – i nogle år som Fideicommiss – til 1884 og da overtaget af A/S Concertpalæet. De mange omkostninger ved ombygning etc. og vel også svigtende indtægter tvang A/S til at sælge i 1900 og fra den tid har det tilhørt Odd-Fellow-Ordenen, som har sine kontor- og mødelokaler i fløjbygningerne. Det fik ved købet sin nuværende betegnelse. Den oprindelige midterfløj står endnu, hvorimod sidefløjene oprindeligt var lave staldbygninger, som i 1885 blev ændret til sin nuværende skikkelse. Nordre pavillon var først indrettet til brandstation, senere kom der som nu butikker til gaden og i resten kontorer og beboelse. I april 1887 flyttede Søofficersforeningen ind på 1. sal til en husleje af 2500 kr. årlig og i 1891 blev 300 alen² af stueetagen udlejet til Marinens Biblioteks 1. afdeling, husleje 2000 kr. Biblioteket blev der til 1931, Søofficersforeningen til 1942. Af palæets historie kan iøvrigt nævnes, at der ved Københavns bombardement i 1807 faldt enkelte bomber i palæet.

6. Søkvæsthuset

Blev opført af Ober-Land-Bygmester og justitsråd J. C. Conradi i 1754 som Opfostringshus. For børnenes helbred var det ikke i de bedste omgivelser. Lige bag huset lå »Byens store Kule«, der henkastedes hele byens natrenovation. Bag Vor Frelses Kirke lå et »Hvalfiskebenssyderi« og »et lidet Trankogeri« og disse tre »institutioners« samlede stank var ikke den allersundeste. Først i 1776 flyttedes natrenovationen bort, og samtidig blev trankogriet nedlagt, men børnene fik ikke megen fordel af det, da det i 1777 blev overtaget af Marinen til Søkvæsthus.

Foruden kvæstede måtte Søkvæsthuset også tage sig af gamle og invaliderede folk fra Søetaten og en udvidelse fandt sted i 1779, hvor det bagved byggede fattighus øgedes med 2 etager (det hus, der senere blev så kendt i litterære kredse som bolig for Johanne

Luisse og Johan Ludvig Heiberg). I 1780 blev fattighuset forlænget ud mod Baadsmadsstræde og senere kom bygningen langs Baadsmadsstræde til.

Størst belægning i dets historie fik det d. 2. april 1801, og herfra blev de i kampen dræbte bragt til Holmens kirkegård. En fløj af Søkvæsthuset blev i årene 1807–11 anvendt til at huse engelske fanger. Det lod til at have dannet skole, for da tugthuset på Christianshavns torv brændte under et mytteri i 1817, blev fangerne midlertidigt anbragt her. Som sygehus er det sidst benyttet i 1853, senere er det endnu engang blevet brugt til at huse fanger, sidst i 1865. I 1867 fik Søværnet atter brug for bygningen, nu til kaserne for værnepligtige og underofficerselever. Efter de værnepligtige var blevet trukket væk, benævntes det fra 1/6 1888 Søværnets Underofficersskole og fra 1/10 1922 Dæksofficerselevskolen. Ved den ny forsvarsordning ophævedes skolen i 1932. Året før var biblioteket flyttet ind i hovedbygningens stueetage og fra 1932 indrettedes den fhv. chefsbolig og noget af elevfløjen til tjenestebolig for viceadmiralen. Da den ny viceadmiral i 1942 ikke ønskede at benytte tjenesteboligen, flyttede Søofficersforeningen ind. I resten af bygningen var kontorer for Fyr- og Vagervæsenet og Lodsvæsenet, den sidstnævnte institution er senere flyttet.

Tiden var ikke gået sporløst hen over den gamle bygning. Manglende bevillinger til istandsættelse krævede et enten-eller og i årene omkring 1960 blev såvel hovedbygningen som bagbygningen underkastet et gennemgribende reparationsarbejde. Bagbygningen har efter 1932 været benyttet til boliger, bl. a. tjenestebolig for Holmens provst og chefen for NATO's nordregion.

SIGNALER

Om Dagen, til Ankers,
eller
under Sejl.

1. Post.

Saaſom all Lyfte og Veſignelſe kommer fra GUD, befales hermed: Iuden alle Skibe-Borde hans Være ey at forgiætte, men erindragtigen at holde Bon, om Morgenen udi Dag-Dagen, naar det 7de Glas er ude, og om Aftenen, naar det 6te Glas i Pladsoden er ude.

2. Post.

En Prædike-Gies under Notten af Meſans-Ruden.

Som Prædike-Dagene, naar Esquadren ligger til Ankers, ſkal enhver indrette det ſaaledes: At Guds-Tienſten ſand holdes paa reengang, hvilket fra Flag-Stibet gives tilſiende med en Prædike-Gies, under Notten af Meſans-Ruden; hvorpaa de andre Skibe, tilſige lader vaje deres Prædike-Gies fra ſamme Sted, og begynder Guds-Tienſten.

At begynde Prædiken.

3. Post.

Et halvt rødt og et halvt blaåt Flag, det blaåt øverſt under Notten af Meſans-Ruden.

Saaſom den Commanderende vil have, at et Lette-Ley-Ankret ſkal lattes, hidſer han et halvt rødt og et halvt blaåt Flag det blaåt øverſt, under Notten af Meſans-Ruden.

At lette Ley-Ankret.

Naar et Canon-Stud derhos fyres, gaar alle i Værk med at lette Ley-Ankret.

4. Post.

Et blaåt Flag fra Campagnen.

Saaſom den Commanderende vil give Esquadren tilſiende, at han med allerførſte agter at ſeile, lader han vaje et blaåt Flag fra Campagnen, da alle Skibe ſkal holde deres Folt og Fahrtøyer omborde.

At holde ſig klar at ſeile.

5. Post.

BIBLIOTEKETS BØGER

Der foreligger desværre intet om, hvilke bøger, der i første omgang blev anskaffet, og det er tvivlsomt om nogen af dem er tilbage. Det ældste, der foreligger om bibliotekets sammensætning er en liste over indkøbte bøger af 26/7 1810, der omhandler følgende emner: Matematik, fysik, hydrodynamik, skibbygning, artilleri, navigation, manøvreregler, fyrvæsen og dictionairer, derimod ikke en eneste historisk bog.

Det første katalog, der findes, er et trykt katalog fra 1837, indeholdende ca. 500 værker, 759 bind. Fra tiden, hvor det var underlagt Søkortarkivet, findes to kataloger fra 1774 og 1791, det sidste i forbindelse med, at 1. afdeling flyttede væk fra arkivet. Der var da ialt ca. 4400 værker i 1., ca. 1400 i 2. afdeling, excl. tidsskrifter. Mens det første var sat alfabetisk op, er de to næste ordnet efter hovedemne, hvilket system blev moderniseret og udvidet i det af kommandørkaptajn Bistrup i 1933 udgivne.

Dette katalog er i to bind, det første indeholdende grønlandsk, arktisk og antarktisk litteratur og personalhistorie, andet bind med maritime og almenvidenskabelige emner. Katalogets emneinddeling benyttes stadig med de ændringer og udvidelser, vor tekniske tidsalder har krævet. Der udsendes som supplement 5-årskataloger, det sidst udkomne for årene 1958-62. Bibliotekets samlinger forøges ved indkøb, men også gaver er i stort tal modtaget. Den ældst kendte gave er fra tøjmester, kaptajn J. N. K. Henslers enke den 31/12 1822. Den værdifuldeste er en meget righoldig samling arktisk litteratur, arvet efter C. O. E. Normann (f. 1839, † 1899). Normann havde som løjtnant sejlet med Grønlandsk Handels skibe 1862-63, som skibsfører 1867-69, og han var chef for skonnerten FYLLA på videnskabelig ekspedition til Grønland og Island i 1884. Han var direktør for DFDS 1892-96.

En anden boggave har sin særlige historie:

Den 31. oktober 1788 stiftedes »Det Søemilitaire Kaart-Archiv og Bibliotheks-Selskab«. Det var oprettet som en art konkurrerende selskab til Søe-Lieutenant-Selskabet af utilfredse medlemmer og havde først lokaler i en lejlighed i Nyboder. Et af formålene var at hjælpe medlemmerne med kort og instrumenter, som dengang ikke blev medgivet skibene, så hver officer selv måtte medbringe kort, kikkert, sekstant m. v. Det var en stor opgave, og det var i en lang række år så godt som udelukkende skibscheferne, der blev hjulpet denne vej, først med udlån af kort og farvandsbeskrivelser, senere også med nautiske instrumenter. Der har formentlig været gjort mange ihærdige forsøg på at få staten til at bekoste udrustningen med de for navigeringen så nødvendige hjælpemidler og i 1823 bestemte Admiralitetet, at staten skulle levere søkort til skibe på togt udenfor Nord- og Østersøen, i 1828 udvidet til alle togter og også med kronometre. I 1841 fik visse skibe et antal instrumenter med, fra 1854 *alle* skibe. Helt indtil 1925 skulle dog alle subalterne søofficerer selv medbringe »Kikkert, Raaber, Sextant eller Cirkel og de fornødne Navigationsinstrumenter«. Efter 1925 var nu foreningens hovedopgave faldet bort, og i december 1927 opløstes selskabet, dets formue overgik til Søe-Lieutenant-Selskabet, efter instrumenterne var solgt ved auktion. Allerede i 1919 havde selskabet skænket sin bogsamling til Marinens Bibliotek, en værdifuld gave, der også omfattede et antal manuskripter.

Bogsamlingen rummer mange skatte, og udenlandske forskere har fundet bøger her, de forgæves har søgt hjemme. Disse uerstattelige bøger har deres plads i det brandfri boksrum, hvor også manuskriptsamlingen findes. Af bogrækker må nævnes »the Hakluyt Society«s publikationer, som i engelsk oversættelse indeholder de store opdagelsesrejsendes papirer og journaler (ialt 250 bind). Kun få steder findes som her denne række komplet. Desuden haves de vigtigste sømilitære tidsskrifter fra USA, England,

Tyskland, Frankrig, Sverige og Norge fra bind 1 til dato. Det hænder kun sjældent, at biblioteket ikke kan opfylde lånerønsker indenfor dets område enten ved egen hjælp eller fra de underlagte håndbiblioteker.

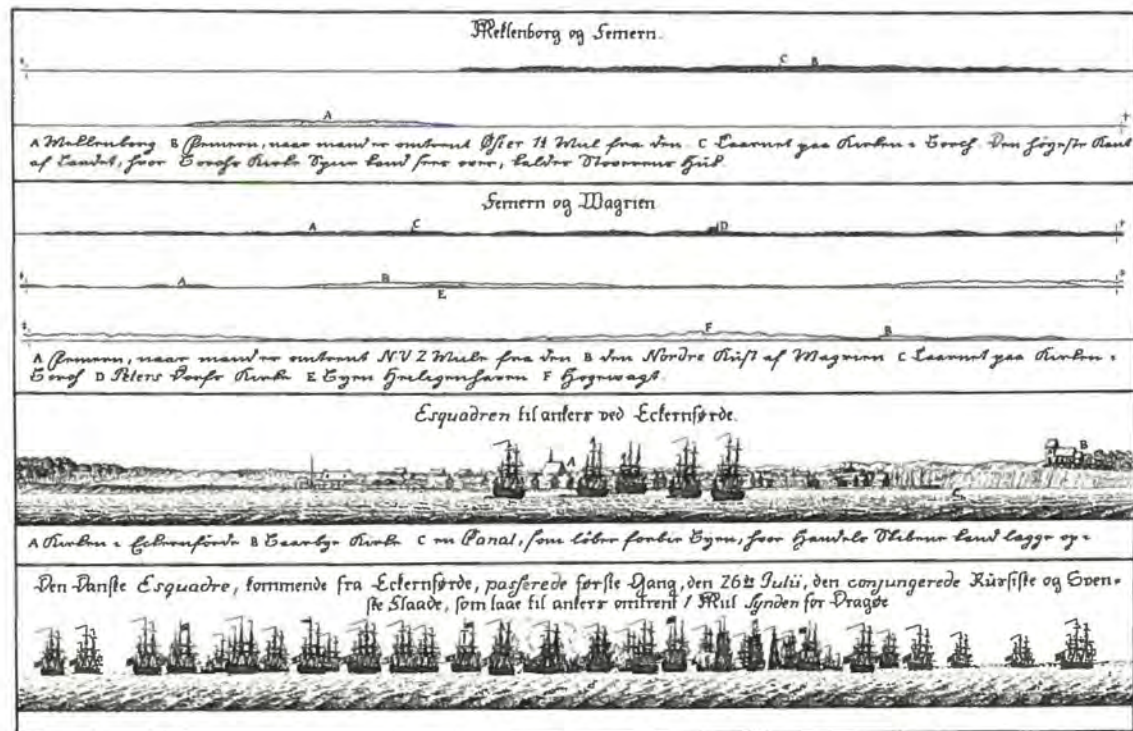
Blandt manuskripterne findes et antal lærebøger i matematik, navigation og artilleri, udarbejdet og illustreret af kadetter omkring år 1800, på et tidspunkt, hvor trykte lærebøger i disse fag ikke fandtes. Desuden et stort antal kadettegninger fra samme tid. Disse ting viser, at tegning var på et meget højt stade dengang, hvilket var nødvendigt i søofficerernes daglige tjeneste. Bl. a. måtte de i navigeringen i de slet opmålte danske farvande støtte sig til de af dem selv udførte landtoningstegninger.

Biblioteket får besøg af såvel unge, der dyrker deres hobby, som af danske og udenlandske videnskabsmænd og skribenter i stedse stigende tal – men endnu tror mange, at biblioteket kun er tilgængeligt for »Søe-Etatens Officierer og Embedsmænd«.

Bibliotekets arbejde er lagt an på at give lånerne den bedst mulige hjælp, og det klares i det store og hele tilfredsstillende. Der er dog nogle enkelte områder, hvor biblioteket ikke slår til, og som det ikke er muligt at råde bod på ved egen hjælp. Det skal derfor være bibliotekets jubilæumsønske, at følgende mangler må blive afhjulpet i en ikke alt for fjern fremtid:

1) At to af de mest benyttede hjælpemidler må blive bragt til dato; T. A. Topsøe-Jensen og E. Marquard: Søetatens officerer 1660–1932 og det tidligere omtalte skibsregister, udarbejdet af materielmester V. J. C. Petersen, et arbejde, der gik i stå ved hans afgang i 1957.

2) At den nødvendige udvidelse af lokaleforholdene må skaffes, og at en sådan udvidelse ikke må have til følge, at biblioteket skal fraflytte den smukke gamle historiske bygning, hvor det nu har til huse, en bygning, der rummer minder fra sejlskibstiden. Det er de historiske minder og de gamle traditioner, som stadig skal være det fundament, som det danske søværn og dets institutioner bygger på.

Landtoninger fra orlogsskibet OLDENBORG's skibsjournal 1758, udført af løjtnant, senere admiral J. B. Winterfeldt

KILDER:

- Chr. Elling og Viggo Steen Møller: Holmens Bygningshistorie.
Ehrencrone-Müllers og Erslews forfatterleksika.
Flåden, administration, teknik og civile opgaver.
Håndbog for Søværnet 1765 til dato.
Hol og Statskalenderen.
H. F. Kiær: Marinens Bibliotek (artikler i Tidsskrift for Søvesen 1956 og Bogens Verden 1955).
F. H. Kjølse: Det sømilitære Kaart-Archiv og Biblioteks-Selskab (Tidsskrift for Søvesen 1926).
O. v. Munthe af Morgenstjerne: Odd-Fellow-Palæet i København.
H. Ravn: Søkortarkivet.
V. Richter: Den danske Søetat 1801-1890.
J. H. Schultz: Den danske Marine 1814-1848.
Janus Sørensen: Søunderofficerernes og Flaadens Underofficersskolars Historie.
Tidsskrift for Søvesen: Officielle Del.
A-Kundgørelser for Søværnet.
F. Zachariae: Orlogsværftets Historie (Før og Nu 1924).

Utrykte kilder:
Fra Marinens Bibliotek: Foredrag af J. S. Hohlenberg 1893.
Fra Rigsarkivet: Admiralitetets ud- og indgåede skrivelser, gagebøger m.v.

Titelblad og kobberstik fra en 10,5 × 6,5 cm stor bog, omhandlende ROYAL GEORGE's forlis 1782 og bjergning, indbundet i træ fra skibet

INDHOLD:

Bibliotekets historie	pag. 5
Bibliotekets ledelse og personale	pag. 20
De i bibliotekets historie omtalte bygninger	pag. 28
Bibliotekets bøger	pag. 34

Trykt i 400 ekpl. i Fr. G. Knudtzons Bogtrykkeri A/S
 Et mindre oplag er udsendt
 i boghandelen gennem Nyt Nordisk Forlag
 Arnold Busck

Rettelser til Marinens Bibliotek's
JUBILÆUMSSKRIFT

Side 10: 4. linie »spids«

læs »stump«

Side 20: under navnet Hohlenberg † 1899

»læs 1918«

13. MAB var i Odd Fellow Palæet til 1918,
i Bridgade 25 1918-31.